

LIBERTATEA RELIGIOASĂ ÎNTRE VALORI, IDEOLOGII ȘI ECONOMIE

Pr. Lect. univ. dr. Ionuț Adrian GHIBANU

Vicar Eparhial al Arhiepiscopiei Targoviștei;

Lector universitar la Universitatea Valahia din Targoviște, Romania

ighibanu@yahoo.com

ABSTRACT: Religious Freedom Between Values, Ideologies and Economics.

Religious freedom is a fundamental value of the Euro-Atlantic space and a necessity for the authentic manifestation of freedom of conscience, of the naturalness of the human soul. Religious freedom depends fundamentally on the lens through which we look at it, and the only authentic way is that of personal ascetic commitment and ecclesial communion. Freedom has different connotations in the political, economic or religious public space, but the authentic meaning is that of Revelation. All other perspectives retain only a reflection of the true meaning of freedom. The concept of freedom influences our lives and choices, but it has also created different political and social ideologies and systems. In the economic space, the concept is tributary to the medieval Protestant perspective, but today, various ideological influences tend to reduce economic freedom only to statist non-interventionism and freedom from any pressure outside the regulation of supply and demand, the foundation of the free market economy.

Keywords: *freedom, religion, values, ideology, economy.*

Libertatea religioasă¹ este una din cele mai importante din întregul sistem democratic de libertăți și drepturi ale omului pentru că ea manifestă în mod concret libertatea de conștiință. Iar, gradul de democrație și de libertate, în general, al unei societăți este dat de felul în care aceasta știe să respecte libertatea religioasă. De regulă, spațiul euro-atlantic are standardele cele

---

1 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Libertatea religioasă – temelie a demnității umane", în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură "Viață și Sănătate", București, 2013, pp. 210-215.

mai înalte în ceea ce privește respectarea libertății religioase, pentru că aici s-a înțeles de mult că cu cât omul este mai liber cu atât contribuția sa la prosperitatea societății și binele comun este mai mare.

De altfel, din perspectivă religioasă, libertatea este una dintre cele mai importante valori, iar în spațiul creștin se consideră că este darul cel mai de preț oferit nouă de Creator. De altfel, Dumnezeu nici nu putea crea decât ființe libere, pentru că numai astfel se poate ajunge la împlinirea vocației proprii.²

Libertatea este cea care, alături de voință și de iubire, călăuzește omul pe drumul ce duce de la datul dumnezeiesc al, la asemănarea cu El, care reprezintă o operă sinergică, divino-umană. Iar, aici libertatea este fundamentală. Numai fiind într-adevăr liber, omul poate să-și cunoască rostul, să-l urmeze și să aibă o relație deplină cu Tatăl ceresc. Libertatea nu este un privilegiu sau ceva extraordinar, ci numai normalitatea vieții umane. Numai liber omul poate merge pe drumul propriei sale desăvârșiri.³

Pentru omul religios, libertatea este o valoare fundamentală care-i susține avântul propriei perfecționări, îi susține împlinirea propriei vocații și reprezintă normalitatea persoanei umane aflată în pelerinaj, în această lume, spre casa Tatălui din cer.

Pentru religiile monoteiste, libertatea reprezintă darul divin extraordinar, fără de care omul nu se poate împlini, nu se poate manifesta pe deplin și nu se poate bucura de măreția existenței de ființă creată.

Libertatea este deosebit de necesară pentru că ea susține toate celelalte valori și oferă fundamentul unei vieți autentice și normale, căci da, libertatea este firescul existenței noastre⁴ și din acest motiv niciodată un om credincios nu poate susține vreun regim totalitar sau orice ar niciodată nu are dreptul a răpi omului vreodată libertatea.

---

2 Leo XIII., *Rerum Novarum*, 1891. Accessed 2 October 2022., http://vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html.

3 Deirdre Nansen McCloskey, "Christianity Did Not Cause Liberalism: A Comment on Klein Out of Siedentop", in *Svensk Tidskrift*, September, 2020. Accessed September 10, 2022. <http://www.svensktidskrift.se/christianity-did-not-cause-liberalism-a-comment-on-klein-out-of-siedentop/>.

4 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Key aspects of the Freedom of Conscience", in *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Editions IARSIC, Les Arcs, France, 2016, pp. 30-37.

Dumnezeu Însuși are drept unul din atribute libertatea, El Însuși este liber față de orice, iar noi fiind creați de El, după chipul Lui, avem libertatea înscrisă în ființa noastră⁵, în vocația noastră către desăvârșire.

Libertatea este o valoare religioasă fundamentală și este absolut necesară spațiului religios, public și privat, deoarece în absența ei, nu se poate vorbi despre o manifestare deplină, normală și necesară a omului.⁶

Pentru spațiul creștin, libertatea reprezintă, aș putea spune, un fel de marcă înregistrată, dovadă că până și ateismul, negarea lui Dumnezeu nu a putut apărea decât aici, în lumea creștină, tolerantă și liberă. Și este o realitate, căci nicăieri altundeva ateismul nu este mai bine tolerat decât în societatea de tradiție creștină.⁷

Dar, ce ne facem, că despre libertate vorbește, nu doar Creștinismul, nu doar religia, ci și ideologia în general. Reprezentanții diferitelor ideologii vorbesc la rândul lor despre libertate, deși în mod cert ei nu concep libertatea așa cum este ea văzută în spațiul creștin.

În spațiul ideologiilor, libertatea se referă la capacitatea omului de a alege între bine și rău sau între mai multe opțiuni mai bine zis, deoarece binele și răul are accepții diferite și cel mai adesea total distincte de accepțiunea religioasă. De regulă, ideologiile deformează, reduc și distorsionează sensul real al libertății, văzând cel mai adesea în ea numai capacitatea de a opta și atât.

Ori, tocmai aici este marea eroare. Libertatea ideologiilor nu este decât o caricatură tragică a libertății. Și ca să avem exemple concrete să ne gândim numai la ce însemna libertatea mult trâmbițată în comunism sau în nazism ca să mă refer numai la aceste două nenorociri ale secolului trecut? Cât de liberi erai chiar în a-ți manifesta simpla capacitate de opțiune, nu libertatea în sine?

În mod cert, deloc! Pentru că libertatea are nevoie și de alte valori pentru a exista, precum adevăr, dreptate, iubire, bunătate și altele asemenea. Nu poate fi liber cu adevărat în primul rând decât cel ce este necondiționat de nimic. Ori, noi știm că numai răul condiționează și numai binele

5 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Religious liberty - a natural human right", in *Jurnalul Libertății de Conștiință (JLC)*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arcs, France, Editio IARSIC, 2015, pp. 595-608.

6 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

7 Peter Burns, "The Problem with Socialism in Liberation Theology", in *Theological Studies*, No.53, 1992, p. 496.

potențează la maxim virtutea în general și libertatea în special! În ret, sunt numai iluzii, simulacre de libertate.⁸

Marii asceți vorbesc despre faptul că adevărata libertate pornește în primul rând din spațiul spiritual, din suflet și că un om nu este cu adevărat liber, dacă este sclav al păcatului. Atunci când răul te domină, ceea ce crezi că este libertate este numai o simplă iluzie sau în cel mai bun caz o năzuință. Răul nu oferă niciodată libertate, ci numai binele și adevărul.⁹

Deci, mai întâi libertatea se cucerește în spațiul interior, sufletesc și mai apoi în cel exterior, comunitar sau social. Dar, de ce oare ar fi importantă o analiză teologico-filozofică asupra libertății? Ce avantaje practice are? Sau are oare vreun avantaj practic?

În mod cert, are! Pentru că libertatea și concepția despre libertate motivează oameni, clădește sisteme ideologice și sociale, economice și politice și influențează decisiv viețile oamenilor.¹⁰

În spațiul economic, avem de a face cu virtutea libertății într-un mod fundamental important. Este adevărat, mai mult ca opțiune și ca manieră de manifestare fără constrângeri, cel puțin nu din partea puterii de stat.

Pentru că economia liberă, de piață despre care vorbim astăzi că este forma cea mai avansată a constructului economic uman actual, se bazează pe reflectarea concepției creștine despre libertate, este adevărat cu rădăcini protestante mai ales, dar care are la bază libera alegere, libera circulație a oamenilor și a mărfurilor, libertatea de exprimare și multe altele asemenea.

Formele corupte de libertate sau perspectivele ideologizate ale libertății de genul marxist, neomarxist, nazist sau tehnicist, ori de orice altă natură arată ce rol important joacă concepția despre libertate în viața omului și în logica socială umană. Să ne gândim că o concepție despre libertate greșită, ideologizată, duce la sisteme social-politice și economice ce afectează negativ viețile foarte multor oameni.¹¹

8 L. Iannaccone, "Introduction to Economics of Religion", in *Journal of Economic Literature*, No.36(3), 1988, p. 1470.

9 Paul Oslington, *Economics and Religion*, Vol. I, Cheltenham/UK, Edward Elgar Publishing Limited, 2003, p. 90.

10 Robert B. Ekelung, Jr., Robert F. Hebert & Robert D. Tollison, "An Economic Model of the Medieval Church: Usury as a Form of Rent Seeking", in *Journal of Law, Economics and Organization*, No.5(2), 1989, Fall, p. 310.

11 Th. Schubeck, "Liberation Theology and Economics", in James M. Dean & A.M.C. Waterman, *Religion and Economics: Normative Social Theory*, Boston, Kluwer Academic Publishers, 1999, p. 49.

Să ne gândim la sărăcia în care China s-a scaldat multă vreme din cauza ideologiei maoiste ce avea o concepție total denaturată despre libertate. Sau la atâtea vieți distruse de concepția belicoasă și de asemenea deformată a naziștilor despre libertate.

Astăzi se pune problema libertății economice prin lentila minimumului intervenționism etatist sau prin aceea e ruperii legăturii cu ideologi apolitică, deși există și din aceia care leagă libertatea de siguranță și ar dori-o mereu limitată, ori de așa numita inteligență artificială care nu are deloc de a face cu libertatea.

Mașinile, roboții și tot ce ține de artificial și creat, inteligent sau nu, este de departe total străin de spațiul libertății, căci pentru a fi liber trebuie să fi creat de Dumnezeu, să ai darul de a fi persoană umană. Altfel spus, numai persoana umană poate fi liberă. Sistemele tehnicizate sau ideologiile de orice fel nu au nicio legătură cu libertatea, cu acea concepție nobile referitoare la sensul, vocația și devenirea omului.

Desigur, o economie liberă, de piață, folosește termenul de libertate dar nu pentru a exprima ceea ce este propriul omului, ci numai de evoca lipsa oricăror îngrădiri directe și etatist, în afara cererii și ofertei, legile fundamentale ale pieței capitaliste.¹²

Pe măsură ce privim libertatea în afara lentilei ideologiilor și mai mult din perspectivă religioasă, vom ajunge tot mai aproape de sensul ei autentic, pe care în mod fundamental îl descoperim numai prin propriul efort ascetic, personal.

Bibliografie:

- * Brewer Peter, "On the Other (Invisible) Hand", *History of Political Economy*, 2009, 41.
- * Burns, Peter, "The Problem with Socialism in Liberation Theology", in *Theological Studies*, 1992, No.53.
- * Ekelung Robert B., Jr., Robert F. Hebert și Robert D. Tollison, "An Economic Model of the Medieval Church: Usury as a Form of Rent Seeking", in *Journal of Law, Economics, and Organization*, 1989, No.5(2), Fall.
- * Iannaccone, L., "Introduction to Economics of Religion", in *Journal of Economic Literature*, 1988, No.36(3).

---

12 A. Brewer, "On the Other (Invisible) Hand", in *History of Political Economy* 41, 2009, p. 520.

- ✦ Leo XIII., *Rerum Novarum*, 1891. Accessed 2 october 2022., http://vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html.
- ✦ Nansen McCloskey, Deirdre, "Christianity Did Not Cause Liberalism: A Comment on Klein Out of Siedentop", in *Svensk Tidskrift*, September, 2020. Accessed September 10, 2022. <http://www.svensktidskrift.se/christianity-did-not-cause-liberalism-a-comment-on-klein-out-of-siedentop/>.
- ✦ Oslington, Paul, *Economics and Religion*, Vol.I, Cheltenham/UK, Edward Elgar Publishing Limited, 2003.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, "Key aspects of the Freedom of Conscience", in *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Editions IARSIC, Les Arcs, France, 2016, pp. 30-37.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, "Libertatea religioasă – temelie a demnității umane", în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură "Viață și Sănătate", București, 2013, pp. 210-215.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, "Religious liberty - a natural human right", in *Jurnalul Libertății de Conștiință (JLC)*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arcs, France, Editios IARSIC, 2015, pp. 595-608.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- ✦ Schubeck, Th., "Liberation Theology and Economics", in James M. Dean & A.M.C. Waterman, *Religion and Economics: Normative Social Theory*, Boston, Kluwer Academic Publishers, 1999.